

«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ:
НОВІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

26 вересня 2023 року

Соціологічна асоціація України
Південноукраїнське відділення САУ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет психології, політології та соціології
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS
Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

**«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ»**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
26 вересня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

УДК 316+339.94
ББК 60.5+66.4

Рецензенти:

Інна ГОЛУБОВИЧ, докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
Денис ЯКОВЛЕВ, доктор політичних наук, професор, декан ФППС Національного університету «Одеська Юридична Академія».

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 5 від 30.11.2023 р.

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – Олена ЛІСЕЄНКО, д. соц. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна.

Члени редколегії:

МОКАНУ Віктор – д. соц. н., директор Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, керівник Асоціації соціологів і демографів Республіки Молдова, Республіка Молдова;

БОРІНШТЕЙН Євген – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

ПЕТІНОВА Оксана – д. філос. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

АТАМАНЮК Зоя – д. філос. н., доцентка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

МОКАНУ Анжела – докторка соціології, науковий співробітник Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, Республіка Молдова.

Феномен соціальної консолідації у Центрально-Східній Європі: нові реалії та виклики : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 26 вересня 2023 року. м. Кишиневу – м. Одеса / за ред. О. В. Лісеєнко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 93 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

© Південноукраїнське відділення Соціологічної асоціації України, 2023

© Асоціація соціологів та демографів Республіки Молдова, 2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Ганна РЕДЬКІНА

*кандидатка політичних наук, доцентка,
Дніпровський державний технічний університет, Україна*

ДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У філософії є спеціальний розділ – аксіологія, що займається проблемою цінностей. Аксіологія – це сфера, що розглядає об'єктивну дійсність і відношення до неї людини. У соціальній психології сфера цінностей торкається дослідження соціалізації індивіда, його адаптації до групових норм і вимог. У загальній психології вивчення цінностей – це аналіз вищих мотиваційних структур життєдіяльності. У педагогіці – це цілий напрямок, що базується на аксіологічному підході, у якому досліджується взаємозв'язок процесу формування ціннісних орієнтацій і педагогічного процесу.

Соціологи зазначають, що цінності – це ідеї, норми, правила, які допомагають відрізнити добре від поганого, бажане від небажаного тощо. Це є свідомим залученням громадян суспільства до розвитку нації та збереження цінностей, у т.ч. й національних. Це є формуванням порядку, який засновано на справедливості та відповідальності [1].

В естетиці цінності розглядаються як поняття, що співвідносять з поняттям оцінки: вони характеризують з різних боків систему об'єктно-суб'єктних ціннісних відносин. Своєрідність естетичної цінності визначається специфічним характером естетичного ставлення людини до дійсності: безпосереднім, чуттєво-духовним, безкорисливим сприйняттям, яке є орієнтованим на пізнання та оцінку змістовної форми, структури, міри організованості й упорядкованості реальних об'єктів [2, с. 58]. Наявність визначеної естетичної цінності в усіх об'єктах залежить від того, до якої конкретної системи соціально-історичних відносин вони включені, які ідеали служать критерієм оцінки цих об'єктів. Тому, хоча носієм естетичної цінності може бути і природний об'єкт, її зміст завжди є соціально-історичним і втілює діалектичний зв'язок класового й загальнолюдського, національного та інтернаціонального, історично сталого й мінливого, групового та індивідуального.

У культурології цінності слід розглядати як структурні елементи культури. Відповідно, естетичну цінність можуть мати: предмети і явища природи, які доступні чуттєвому спогляданню; сама людина (її вигляд, дії, вчинки, поведінка); речі, що створені людьми, що утворюють «другу природу»; продукти духовної діяльності (наукової, публіцистичної тощо); твори мистецтва в усьому різноманітті його видів.

Цінність є поняттям, що вказує на культурне, суспільне або особистісне значення явищ і фактів дійсності, тому й культуру визначають як систему цінностей, що становлять її основу [3, с. 77].

Релігія вважає, що цінності – це сукупність ідей, норм поведінки, дій, за допомогою яких відбувається задоволення духовних потреб віруючого. Релігія є аксіологічною системою й виконує роль інтегратора цінностей. Інтегративним началом є віра у надприродне.

У повсякденному вжитку цінностями вважаються речі з властивостями, які є дуже корисними для людини.

Нині існують різні точки зору на природу цінностей та їхнє розуміння у сучасній соціально-філософській та культурологічній літературі.

Зокрема, цінності розглядаються:

- як річ, що має певну користь і здатна задовольняти ту чи іншу потребу людини;

- як ідеал;

- як норма;

- як значущість чогось для людини, соціальної групи чи спільноти тощо.

Отже, всі вищезазначені розуміння відображають певну, реальну сторону цінності, тому їх треба розглядати не як взаємовиключні, а як взаємопроникаючі.

Можна також визначити поняття цінностей у найзагальнішому вигляді й таким чином: цінності є тими явищами природи і суспільства, які є корисними, є потрібними людям того чи іншого суспільства чи груп, спільнот, як дійсність, цілі або ідеали.

Варто зазначити, що в сучасній науковій літературі пропонується декілька сотень визначень поняття цінностей, які детально охарактеризувати в цій роботі неможливо. Визначень настільки багато, що бажання різних авторів навести концептуальний порядок у сфері вивчення цінностей є, схоже, єдиною точкою опори для їхнього вивчення.

Єдиної класифікації цінностей не існує. Одні характеризують цінність як об'єктивну суть речей, інші – як власне цінність, грошову вартість предмета, треті – ототожнюють із поняттям блага, корисності для особистості, четверті – пов'язують із суб'єктивною значущістю даного предмета для життєдіяльності людини, п'яті – з його властивостями задовольняти потреби, інтереси, бажання. Саме тому дослідники класифікують цінності по-різному:

1) за об'єктом засвоєння:

- матеріальні;

- морально-духовні;

2) за метою засвоєння:

- егоїстичні;

- альтруїстичні;

- 3) за рівнем узагальненості:
 - конкретні;
 - абстрактні;
- 4) за способом вияву:
 - ситуативні;
 - стійкі;
- 5) за роллю в діяльності людини:
 - термінальні;
 - інструментальні;
- 6) за змістом діяльності:
 - пізнавальні;
 - предметно-перетворювальні (творчі, естетичні, наукові, релігійні та ін.);
- 7) за приналежністю:
 - особистісні (індивідуальні);
 - групові;
 - колективні;
 - суспільні;
 - загальнонародні (національні);
 - загальнолюдські.

У соціологічному аспекті цінності розглядаються як нормативи або регулятори діяльності. Тут їх доцільно розділяти на:

- цінності-норми;
- цінності-ідеали;
- цінності-цілі;
- цінності-засоби.

Найбільш поширеною класифікацією цінностей на філософському рівні вважається розподіл на:

- релігійні;
- етичні;
- естетичні;
- логічні;
- економічні.

Науковий аналіз цього різноманіття обов'язково передбачає його систематизацію. Класифікувати цінності можливо з багатьох підстав.

Критерієм їх класифікації можуть бути:

- об'єктивні характеристики явищ, які виступають цінностями (на цій підставі цінності ділять на матеріальні і духовні);
- за суб'єктами і носіям (виділяють цінності суспільства в цілому, соціальної групи (наприклад, молоді), колективу, індивіда);

- за сферами життєдіяльності (можна об'єднати в такі групи, як моральні цінності, економічні, політичні, релігійні, цивільні) [4, с. 84].

Також особливу увагу слід звернути на властивості цінностей, які притаманні будь-якому розвиненому суспільству. Їх можна поділити на такі категорії:

1. Ті цінності, які для однієї людини є цінними, інша особа може недооцінювати, або зовсім не вважати за цінність. Таким чином, однією із найхарактерніших властивостей цінностей – її суб'єктивність.

2. Пріоритетне значення мають індивідуальні цінності людини над суспільними. Ієрархія індивідуальних цінностей є своєрідною ланкою, яка зв'язує окрему людину і суспільство. Тобто, є духовний світ людини і певна культура суспільства, які взаємопов'язані і взаємодіють за допомогою цінностей окремої людини.

3. Ще одна особливість полягає у тому, що цінності не можуть бути заданими чи принесеними кимсь ззовні. Вони є результатом діяльності конкретної людини.

Література:

1. Сук О. Є. Діалектика загальнолюдських і національних цінностей у трансформаційних процесах. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету (Соціологічні науки)*. 2008. № 2. С. 27-30.
2. Анікіна Т. О. Регіоналізація як пріоритетний напрям модернізації сучасної художньої освіти. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Ч. 1. Педагогічні науки*. 2011. № 8 (219). С.5-12.
3. Богомаз К. Ю. Мачуліна І. І., Сорокіна Л. М. Соціологія молоді : навчальний посібник. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2011. 358 с.
4. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Загальний курс : підручник. К. : Каравела, 2011. 408 с.

Наталія НІКОН

*кандидатка соціологічних наук, доцентка,
Національний університет «Одеська політехніка», Україна*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОВЕДІНКОВИХ СТРАТЕГІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У тезах наведено деякі результати порівняльного аналізу поведінкових стратегій здобувачів вищих навчальних закладів п'яти країн (Угорщина, Словаччина, Румунія, Сербія та Україна), надається аналіз їх фінансової спроможності в період навчання в університеті, а саме звертається увага на спільні тенденції поведінкових стратегій студентської молоді. Результати дослідження дозволяють стверджувати, що фінансова спроможність